

10. OECD Guidelines for Multinational Enterprises. OECD Publishing, 2019. URL: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD\(2020\)71/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD(2020)71/en/pdf)
11. Податки під час війни: що змінилось для бізнесу. Liga Zakon. 2023. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/211250_podatki-pd-chas-vyni-shcho-zmnilosya-dlya-bznesu
12. Основні податкові ризики підприємства. Liga Zakon. 2023. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/227546_osnovn-podatkov-riziki-pdprimstva

Роботу виконано під науковим керівництвом канд. екон. наук, доц.
Алли ШАПОВАЛОВОЇ

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З НАДАННЯ ПОСЛУГ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

**ШАБАТІН А., 1 курс ФФО ДТЕУ,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
освітня програма «Облік і оподаткування у міжнародному бізнесі»**

У статті розглянуто особливості організації бухгалтерського обліку та оподаткування діяльності з надання послуг бухгалтерського аутсорсингу у суб'єктів міжнародного бізнесу. Визначено основні переваги, ризики, законодавчі аспекти та практичні підходи до ведення обліку й податкової звітності в умовах глобалізації.

The article explores the specifics of accounting and taxation of outsourced accounting services in the context of international business. Key advantages, risks, legal regulations, and practical approaches to financial reporting and tax compliance in the era of globalization are outlined.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що у зв'язку з інтенсифікацією міжнародної економічної взаємодії та зростанням потреби бізнесу в адаптивних облікових системах, бухгалтерський аутсорсинг стає стратегічно важливим інструментом для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Проблема обліку й оподаткування послуг бухгалтерського аутсорсингу є актуальною в контексті прагнення України до гармонізації законодавства з міжнародними стандартами та підвищення прозорості бізнес-середовища. Це має важливе значення як для удосконалення державної податкової політики, так і для практичної діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: теоретичні та практичні аспекти бухгалтерського аутсорсингу розглядаються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Кудіна О.М., Войтко В.В., Тирінов А.В., Пилипенко С.М., Банера Н.П., Гелей Л.О., Ромашко О.М. та Шушакова І.К. Разом з тим, у більшості досліджень відсутній комплексний підхід до вивчення взаємозв'язку бухгалтерського аутсорсингу з міжнародним оподаткуванням, валютним регулюванням і специфікою обліку у мультинаціональному середовищі.

Невирішені питання: серед основних проблем, які залишаються недостатньо дослідженими, є механізми адаптації аутсорсингових процесів до міжнародного податкового законодавства, питання трансфертного ціноутворення, ризики витоку даних і дотримання вимог

FATCA, BEPS, а також належна організація обміну інформацією між сторонами. Залишається відкритим питання гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами в частині регламентації аутсорсингових послуг.

Метою статті є дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку та податкового супроводу при наданні послуг бухгалтерського аутсорсингу суб'єктами міжнародного бізнесу.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- проаналізувати чинне законодавче поле щодо бухгалтерського аутсорсингу в Україні та за кордоном;
- виявити ключові особливості обліку доходів і витрат аутсорсингових компаній;
- охарактеризувати підхід до оподаткування таких операцій, зокрема в аспекті ПДВ, податку на прибуток і валютного контролю;
- визначити переваги та ризики використання аутсорсингової моделі для міжнародного бізнесу;

У сучасних умовах глобалізації бізнесу підприємства, що здійснюють міжнародну діяльність, стикаються з викликами, які стосуються ведення бухгалтерського обліку та дотримання вимог податкового законодавства у різних юрисдикціях. У цьому контексті все більшого значення набуває бухгалтерський аутсорсинг – передача частини або всіх функцій бухгалтерського обліку зовнішнім спеціалізованим компаніям. Такий підхід дозволяє знизити трансакційні витрати, зосередитися на основній діяльності та забезпечити відповідність міжнародним стандартам звітності. Однак ефективне використання аутсорсингових послуг передбачає глибоке розуміння особливостей обліку та оподаткування в цій сфері, особливо коли йдеться про суб'єктів міжнародного бізнесу.

Бухгалтерський аутсорсинг, як організаційна модель, охоплює передачу ведення бухгалтерського обліку зовнішній фірмі, яка спеціалізується на наданні відповідних послуг. Такий підхід має низку переваг: зниження витрат на штатних працівників, доступ до висококваліфікованих спеціалістів, зниження ризику помилок у звітності та відповідність актуальним змінам у законодавстві. Крім того, аутсорсингові компанії зазвичай мають більш гнучкі механізми обробки фінансових даних та застосовують сучасне програмне забезпечення, що підвищує ефективність облікових процесів [5].

На законодавчому рівні в Україні підприємства мають право самостійно визначати форму організації бухгалтерського обліку, у тому числі передавати його на аутсорсинг відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Проте, незважаючи на юридичну можливість такої передачі, законодавство не містить окремого чіткого регулювання поняття «бухгалтерський аутсорсинг», що створює певні труднощі у практичному застосуванні цієї моделі.

У міжнародному контексті бухгалтерський аутсорсинг виступає засобом досягнення стандартизації облікових процедур, оптимізації податкового навантаження та забезпечення відповідності нормам Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Суб'єкти міжнародного бізнесу, які працюють у кількох країнах, потребують уніфікованого підходу до ведення обліку, що можливо реалізувати лише за умови застосування централізованої системи або співпраці з професійними аутсорсерами.

Основні передумови розвитку аутсорсингу в цій сфері наведені на рис. 1.

Організація бухгалтерського аутсорсингу на підприємствах є сучасною та ефективною моделлю ведення обліку, що дозволяє оптимізувати управлінські процеси, знизити витрати та підвищити якість фінансової звітності. У рамках моделі бухгалтерського аутсорсингу підприємство передає функції бухгалтерського обліку зовнішній спеціалізованій компанії, яка бере на себе відповідальність за обробку фінансової інформації, складання звітності та взаємодію з контролюючими органами. Основними етапами організації аутсорсингу є вибір підрядника, укладення договору, налагодження обміну інформацією, визначення відповідальних осіб та впровадження контролю за якістю послуг [5].

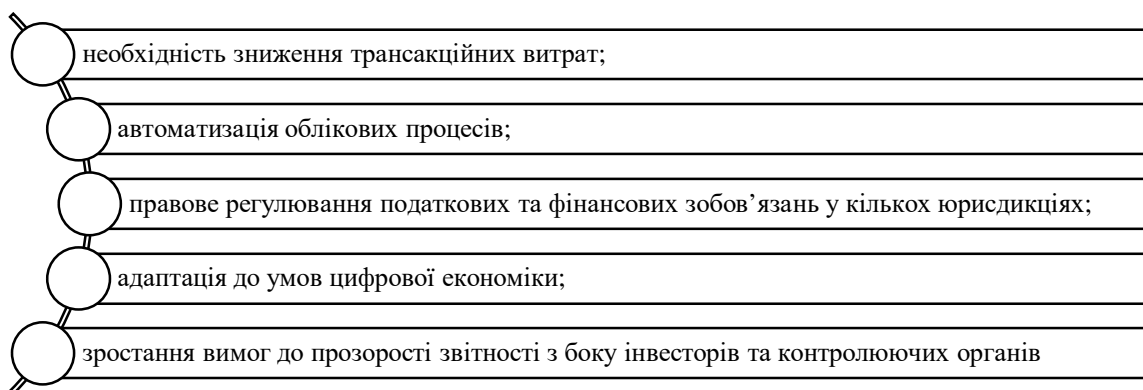

Рис. 1. Основні передумовами розвитку бухгалтерського аутсорсингу в міжнародному бізнесі [авторська розробка]

На першому етапі важливо провести аудит потреб підприємства та чітко визначити, які саме функції передаватимуться на аутсорсинг: повний бухгалтерський супровід чи лише окремі напрямки, як-от нарахування заробітної плати, ведення податкового обліку або складання фінансової звітності. Далі здійснюється ретельний відбір підрядника на основі критеріїв досвіду, репутації, відповідності законодавчим вимогам та наявності кваліфікованого персоналу. Після вибору партнера укладається договір, у якому фіксуються обсяги послуг, терміни, відповідальність сторін, порядок обміну даними та умови збереження конфіденційності.

Особливу увагу приділяють побудові комунікацій між внутрішніми службами підприємства та бухгалтерською компанією, адже від своєчасного і коректного обміну документами залежить якість ведення обліку. У процесі організації аутсорсингу важливо впровадити цифрові інструменти для передачі первинної документації, електронного документообігу та контролю за виконанням робіт. Значну роль відіграє автоматизація – використання хмарних бухгалтерських програм дозволяє забезпечити оперативність, прозорість і доступність даних для обох сторін.

Для середніх і великих підприємств можливо запровадження гібридної моделі, коли частина функцій виконується внутрішнім бухгалтером, а решта передається на аутсорсинг, що дозволяє досягти балансу між контролем та ефективністю. Також специфіка організації аутсорсингу залежить від галузі: наприклад, підприємства з великою кількістю трансакцій потребують складнішої автоматизації та контролю, а невеликі компанії можуть користуватись пакетом базових послуг.

Особливістю є й необхідність адаптації до змін у податковому та фінансовому законодавстві – аутсорсингова компанія повинна своєчасно інформувати клієнта про нововведення та пропонувати оптимальні рішення. Важливим організаційним моментом є призначення відповідальної особи на стороні замовника, яка координуватиме взаємодію, слідкуватиме за термінами та відповідатиме за передання документів.

Успішна організація бухгалтерського аутсорсингу також передбачає розробку внутрішніх регламентів: графіків подання документів, форм звітності, каналів комунікації та інструкцій для співробітників. Необхідно проводити регулярні зустрічі з аутсорсинговою компанією, аналізувати виконання КРІ, обговорювати виявлені недоліки та шукати шляхи покращення процесів. Впровадження такої моделі вимагає початкових інвестицій часу та ресурсів, але з часом приносить значну економію та покращення фінансового контролю [4].

Компанії, що спеціалізуються на бухгалтерському аутсорсингу, організовують облік послуг відповідно до міжнародних та національних стандартів. Такий облік охоплює доходи, витрати, розрахунки з клієнтами, податки та валютні операції. Важливою особливістю є укладення договорів із кожним клієнтом, у яких чітко визначено перелік послуг, строки та

порядок взаєморозрахунків. Ключову роль відіграє правильне документальне оформлення наданих послуг – акт виконаних робіт є підставою для визнання доходу.

У системах автоматизованого обліку, таких як BAS, відображення операцій здійснюється за конкретним клієнтом із налаштуванням окремого аналітичного обліку. Це забезпечує прозорість і контроль за виконанням зобов'язань. Доходи обліковуються на рахунку 703, а розрахунки з клієнтами – на рахунку 361, що дозволяє відстежувати дебіторську заборгованість [2].

Для міжнародних клієнтів необхідно враховувати особливості валютного законодавства та податкового резидентства. У разі оплати в іноземній валюті виникає потреба обліку курсових різниць. Позитивна різниця визнається доходом, а негативна – витратами. Всі розрахунки з іноземними партнерами повинні супроводжуватись інвойсами, SWIFT-повідомленнями, контрактами та валютними підтвердженнями. Особливе значення має правильне відображення цих операцій у фінансовій звітності згідно з МСФЗ.

Облік витрат здійснюється за функціональним призначенням: адміністративні, комерційні та виробничі. Основні витрати – це заробітна плата, оренда, ПЗ, амортизація, що фіксуються за допомогою первинних документів і систематизуються за статтями витрат.

Крім зовнішньої звітності (до ДПС, Держстату), підприємства формують внутрішню звітність для керівництва. Це дає змогу аналізувати ефективність роботи по кожному клієнту та приймати управлінські рішення. Для іноземних клієнтів важливо дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності, FATCA та BEPS, які впроваджуються через аналітичні модулі BAS. У системі також реалізовано контроль дебіторської заборгованості – у разі прострочень автоматично блокується подальше обслуговування. Усі працівники мають обмежений доступ до клієнтських даних – тільки в межах своєї компетенції. Це підвищує безпеку даних і знижує ймовірність несанкціонованих змін.

Організований облік у сфері аутсорсингу дозволяє підприємствам зосередитися на своїй основній діяльності, а зовнішні фахівці – на якісному супроводі облікових процесів. У результаті облік аутсорсингу в міжнародному бізнесі сприяє оптимізації витрат, забезпеченню прозорості, відповідності законодавству та підвищенню довіри клієнтів [2].

Для податкових цілей бухгалтерський аутсорсинг у міжнародному бізнесі вважаються експортом послуг, якщо замовник є нерезидентом. Згідно з Податковим кодексом України, у B2B-моделі місце постачання визначається за місцем реєстрації отримувача послуг. Це означає, що така операція не підлягає оподаткуванню ПДВ в Україні. Підприємство зобов'язане зареєструвати податкову накладну з позначкою «07» в ЄРПН.

Оскільки доходи надходять у валюті, важливо дотримуватися вимог валютного законодавства. Зовнішньоекономічні контракти мають бути належним чином оформлені та зареєстровані в банку. До контрактів додають інвойси та акти, що підтверджують факт надання послуг. При надходженні оплати враховуються курсові різниці, які впливають на податок на прибуток. Дохід визнається за датою акта виконаних робіт.

За потреби підприємство отримує довідку про податкове резидентство для уникнення подвійного оподаткування. Якщо нерезидент утримує податок із виплат, він може бути зарахований в Україні. При великих обсягах операцій виникає обов'язок звітності з трансфертного ціноутворення. Для цього готується документація з аналізом ринкових цін. Важливу роль відіграє належне документування та дотримання строків оплати. Також підприємства подають звітність до податкових і статистичних органів. Комплексний підхід до обліку, автоматизація процесів і юридична підтримка мінімізують податкові ризики.

В умовах сьогодення однією з основних переваг аутсорсингу є зниження витрат. Компанії можуть залучати фахівців із країн, де вартість праці нижча, що дає змогу значно економити кошти, не втрачаючи при цьому якості. Це особливо актуально для стартапів і малого бізнесу, які мають обмежені ресурси. Крім того, аутсорсинг дає змогу отримати доступ до висококваліфікованих кадрів, яких складно знайти на місцевому ринку [6].

Ще однією важливою перевагою є можливість зосередитись на ключових компетенціях компанії. Коли рутинні чи технічні процеси передаються на зовнішнє виконання, внутрішні ресурси можуть бути спрямовані на планування, маркетинг чи розвиток нових продуктів.

Аутсорсинг також сприяє гнучкості в управлінні бізнесом. За потреби компанія може швидко масштабувати свою діяльність, залучаючи нових партнерів або змінюючи обсяг переданих задач, не витрачаючи ресурси на створення внутрішньої інфраструктури.

Водночас аутсорсинг у міжнародному бізнесі не позбавлений ризиків. Один із найбільших – це можливі труднощі з контролем якості. Коли процес виконується за межами компанії, стає складніше відстежити його виконання в режимі реального часу.

Ще один суттєвий ризик – це питання конфіденційності й безпеки даних. Передача інформації стороннім підрядникам, особливо за межі країни, може становити загрозу витоку даних або недотримання вимог законодавства, наприклад, GDPR у Європі. Культурні та мовні бар'єри також можуть створювати труднощі у взаємодії з підрядниками. Відмінності в стилях комунікації, часових поясах чи підходах до спричиняють непорозуміння або затримки [1].

Правові нюанси є ще одним важливим фактором ризику. Закони, що регулюють трудові відносини, оподаткування та захист інтелектуальної власності, можуть відрізнятися в залежності від юрисдикції. Це створює потребу в детальному вивченні контрактних умов і можливому залученні юридичних консультантів. Не менш важливою є залежність від зовнішнього постачальника. Якщо підрядник не виконує свої зобов'язання або припиняє діяльність, компанія-замовник може зазнати значних втрат і мати труднощі з пошуком заміни.

Незважаючи на ці ризики, при правильному плануванні й належному управлінні аутсорсинг може бути дуже ефективним інструментом. Важливо ретельно підходити до вибору підрядників, встановлювати чіткі умови співпраці та створювати механізми контролю й звітності. Оцінка потенційних вигод і витрат, проведення ризик-аналізу, тестування – усе це допомагає мінімізувати негативні наслідки і максимізувати користь від аутсорсингу.

Однією з головних перспектив аутсорсингу є перехід до моделі «аутсорсингу з доданою вартістю». Це означає, що зовнішні партнери не просто виконують задачі, а активно долучаються до розробки рішень, інновацій і оптимізації процесів. Така співпраця перетворює аутсорсинг з інструменту економії на джерело стратегічних переваг.

Іншою важливою тенденцією є автоматизація та використання штучного інтелекту в аутсорсингових послугах. Наприклад, у сфері обслуговування клієнтів дедалі більше використовуються чат-боти, а в бухгалтерії – автоматизовані системи обліку.

Удосконалення засобів комунікації та управління проектами також відкриває нові горизонти для віддаленої співпраці. Хмарні платформи, трекери завдань, відеоконференції та штучний інтелект у менеджменті дозволяють ефективно керувати командами в різних часових зонах і культурах, не знижуючи рівень контролю. Крім того, зростає значення «нішевого аутсорсингу» – передачі специфічних функцій або галузевих процесів вузькоспеціалізованим постачальникам. Це забезпечує вищу якість обслуговування та кращу відповідність потребам конкретного бізнесу, що особливо важливо для складних індустрій [3].

Зміни у законодавстві та посилення вимог до кібербезпеки стимулюють компанії впроваджувати більш прозорі моделі взаємодії з підрядниками. Аудити, сертифікації, угоди про рівень послуг (SLA) та захист даних стають обов'язковими елементами співпраці.

Також набирає популярності концепція «reshoring» – повернення частини функцій з-за кордону ближче до основних ринків. У цьому контексті аутсорсинг не зникає, а лише адаптується, поєднуючи глобальні й локальні ресурси [6].

Освіта й підготовка кадрів для аутсорсингової індустрії стають пріоритетними. Університети й школи впроваджують спеціалізації, пов'язані з обробкою даних, проектним менеджментом, IT-сервісами, що дозволяє задовольнити попит на кваліфіковану робочу силу.

Загалом, майбутнє аутсорсингу пов'язане з його глибшою інтеграцією у стратегічне управління, розвитком технологій, персоналізацією послуг та підвищенням довіри між сторонами. Це робить аутсорсинг не просто інструментом оптимізації, а й важливою складовою успішного та сталого бізнесу.

Висновок. Проведене дослідження дозволило виявити ключові особливості організації бухгалтерського обліку, оподаткування, договірних і валютних взаємовідносин між аутсорсинговими компаніями та їхніми клієнтами-нерезидентами. Встановлено, що ефективне застосування аутсорсингової моделі вимагає не лише професійного підходу до облікових процедур, а й глибокого розуміння податкових аспектів, включаючи правила визначення місця постачання послуг, курсових різниць, трансфертного ціноутворення, а також дотримання вимог міжнародних ініціатив FATCA, BEPS тощо.

Значущість дослідження полягає в узагальненні теоретичних напрацювань та емпіричному аналізі чинного законодавства, що дозволяє запропонувати практичні рекомендації для суб'єктів міжнародного бізнесу щодо організації бухгалтерського аутсорсингу: рекомендується чітко регламентувати договірні відносини з підрядниками, зокрема щодо конфіденційності, якості послуг та відповідальності сторін; доцільно автоматизувати облікові процеси та впроваджувати електронний документообіг; необхідно проводити регулярний аудит виконання КРІ аутсорсингових компаній; важливо адаптувати облікові політики до вимог МСФЗ і міжнародного податкового регулювання.

Отримані результати мають високу прикладну цінність для керівників підприємств, бухгалтерів-практиків, аудиторів і законодавців. Вони можуть бути використані для удосконалення внутрішньої звітності, формування податкової політики підприємства, а також гармонізації українського правового поля з міжнародними стандартами. У соціально-економічному аспекті розвиток ринку бухгалтерського аутсорсингу сприяє створенню нових робочих місць, залученню іноземних інвестицій, підвищенню прозорості бізнес-середовища та зміцненню позицій України як інтегрованого учасника глобальної економіки.

Список використаних джерел

1. Боримська К. П. Використання аутсорсингових послуг: загроза забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації. 2013. №1. С. 57–68.
2. Грабчук І. Л., Прохоренкова К. В. Особливості бухгалтерського аутсорсингу в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 6 (17). С. 647–650.
3. Давидюк Т. В., Легоцька Ю. І. Бухгалтерський аутсорсинг як інноваційний інструмент досягнення економічних переваг. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2018. № 1 (3). С. 11–18.
4. Ляхович Г. І. Розвиток організації бухгалтерського обліку на засадах аутсорсингу: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2018. 43 с.
5. Ромашко О.М., Шушакова І.К., Слободяник А. Організація бухгалтерського аутсорсингу на підприємстві» Електронне видання. Журнал «Економіка та суспільство» № 32 (2021).
6. Серікова Т. М., Лагодієнко Н. В., Серіков Д. О. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 1. С. 308–312.

Роботу виконано під науковим керівництвом д-ра екон. наук, проф.

Олени ФОМІНОЇ

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License.